

ТЕМА : РОЗРАХУНОК СТИСНУТИХ ЕЛЕМЕНТІВ

До стиснутих елементів відносяться колони, стояки рам, верхні пояси і стояки залізобетонних ферм, перегородки і стіни будинків, стіни прямокутних резервуарів з покриттям, елементи сільськогосподарських споруд та багато інших конструкцій. У більшості випадків стиснуті елементи сприймають вплив поздовжньої сили N і згинаючого моменту M . У цьому випадку говорять про позацентрово стиснутий елемент. Ексцентриситет $e_0 = M/N$, що з'являється в цьому випадку, називають розрахунковим. Якщо ж момент M відсутній, а діє тільки стискаюча сила N , то даний вид стиску називається умовно центрально стиснутим елементом з випадковим ексцентриситетом. Розмір випадкового ексцентриситету e_a приймають рівним більшому зі значень: $1/600$ довжини елемента і $1/30$ висоти перерізу елемента, але не менше 1 см.

При розрахунку стиснутих елементів з'являється небезпека втрати їх стійкості - при дії критичної сили N_{cr} відбувається інтенсивне руйнування стиснутого елемента від зростання прогинів. У розрахунках це явище оцінюють за допомогою коефіцієнтів φ і η .

Розрахунок умовно центрально стиснутих елементів

Умовно центрально стиснутим елементом називається такий, в якого є тільки стискаюче зусилля N , а $M = 0$. Такі елементи називають ще стиснутими елементами з випадковими ексцентриситетами. У літературі існує спрощений метод розрахунку несучої здатності таких елементів. Розрахункова довжина їх не повинна перевищувати $\ell_0 \leq 20h$, армовані вони симетричною арматурою класів А240С, А300С, А400С, а переріз має квадратну чи прямокутну форми.

Умова міцності для цих елементів має наступний вигляд:

$$N = \eta\varphi[R_b A_b + R_{sc}(A_s + A'_s)] , \quad (4.1)$$

де N – розрахункова поздовжня сила;

A_b – площа бетону, $A_b = bh$;

A'_s і A_s – верхня і нижня площі перерізу арматури;

η – коефіцієнт поперечного перерізу, $\eta = 1$ при $h > 200$ мм і $\eta = 0,9$ при $h \leq 200$ мм;

φ – коефіцієнт поздовжнього вигину, що залежить від гнучкості елемента $\lambda = l_0/h$;

$$\varphi = \varphi_b + 2(\varphi_s - \varphi_b) \frac{R_{sc}(A_s + A'_s)}{R_b A_b} , \quad (4.2)$$

при цьому $\varphi_b \leq \varphi_s$; R_{sc} – розрахунковий опір арматури стиску.

Значення коефіцієнтів φ_s і φ_b наведені в табл.4.1.

Таблиця 4.1 – Значення коефіцієнтів φ_s і φ_b залежно від λ і відношення N_l/N

Гнучкість Б $\lambda = l_0/h$	Значення φ_b для			Значення φ_s для		
	$N_l/N = 0$	0,5	1,0	$N_l/N = 0$	0,5	1,0
6	0,93	0,92	0,92	0,93/0,92	0,92/0,92	0,92/0,92
8	0,9	0,91	0,90	0,92/0,91	0,91/0,91	0,91/0,90
10	0,91	0,90	0,89	0,91/0,91	0,91/0,90	0,90/0,89
14	0,89	0,85	0,81	0,89/0,87	0,87/0,83	0,86/0,80
16	0,86	0,80	0,74	0,87/0,84	0,84/0,79	0,82/0,7
18	0,83	0,73	0,63	0,84/0,80	0,80/0,72	0,77/0,66
20	0,80	0,65	0,55	0,81/0,75	0,75/0,65	0,70/0,58

У таблиці прийняті такі позначення: N – повне розрахункове навантаження; N_l – навантаження тривалої дії; l_0 – розрахункова довжина колони; приймають для збірних конструкцій $l_0 = H$, для монолітних $l_0 = 0,7H$, де H – висота поверху. У чисельнику наведені значення φ_s , якщо площа проміжних стержнів між крайніми рядами $A_{sI} < (A_s + A'_s)/3$, а в знаменнику, якщо $A_{sI} \geq (A_s + A'_s)/3$, де A_{sI} – площа внутрішніх проміжних стержнів.

Послідовність розрахунку арматури при заданих параметрах перерізу b і h полягає в наступному. Спочатку задають значення $\eta = \varphi = 1$, потім визначають $(A_s + A'_s)$:

$$A_s + A'_s = \frac{\frac{N}{\eta\varphi} - R_b A_b}{R_{sc}}. \quad (4.3)$$

Після цього визначають за формулою (4.2) значення φ з урахуванням параметрів φ_b і φ_s по табл.4.1. Потім при отриманому значенні φ , вже не рівному 1, уточнюється сумарна площа A_s і A'_s . За цією площею по сортаменту підбирають конкретну арматуру і розподіляють по перерізу. Цей метод розрахунку називається методом послідовних наближень.

При вирішенні задачі по одночасному підборі площі бетону й арматури при заданому навантаженні приймають $\eta = \varphi = 1$ і додатково задають коефіцієнт армування $\mu = 0,01$. Використовуючи формулу (4.1), можна одержати площу перерізу бетону

$$A_b = \frac{N}{\eta\varphi(R_b + \mu R_{sc})}. \quad (4.4)$$

Ця площа служить для визначення розмірів перерізу b і h . Розміри приймають дільними 50 мм. Після цього визначають площу арматури за вищенаведеною методикою. Максимальний відсоток армування колон не повинен перевищувати 3%.

Розрахунок позацентрово стиснутих елементів

При наявності розрахункових значень M и N методика розрахунку стиснутих елементів змінюється. Залежно від розмірів ексцентриситету прикладання поздовжньої сили N ($e_0 = M/N$) розрізняють два характерних випадки руйнування позацентрово стиснутих елементів. При великих ексцентриситетах (випадок 1) руйнування починається з розтягнутої зони елемента (рис.4.1, а). З'являються тріщини в розтягнутій зоні і при подальшому збільшенні навантаження в розтягнутій арматурі напруження досягають межі плинності, після чого руйнується стиснута зона бетону. При цьому дотримується умова $\xi \leq \xi_R$.

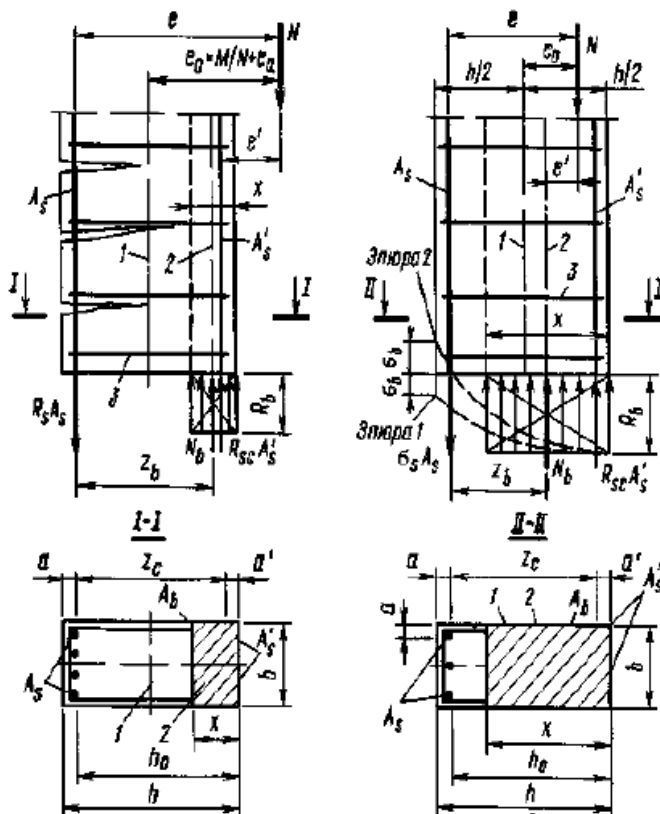
При малих ексцентриситетах (випадок 2) стискаюча сила знаходиться недалеко від центру ваги перерізу, більша частина перерізу стиснута. Руйнування елемента настає внаслідок вичерпання несучої здатності стиснутої зони бетону і стиснутої арматури. Розтягнута арматура A_s в цьому випадку недовантажена і може бути або розтягнута, або стиснута (рис.4.1, б).

При руйнуванні елементів у випадку 1 напруження в розтягнутій арматурі A_s приймають рівними R_s , а при руйнуванні по випадку 2 $\sigma_s < R_s$, а якщо в цій арматурі стиск, то $\sigma_s = R_{sc}$.

Зовнішній момент в обох випадках приймають рівним $M = Ne$, де e – відстань від N до розтягнутої (найбільш віддаленої) арматури.

Міцність елемента визначають з порівняння зовнішнього і внутрішнього згинальних моментів щодо центру ваги розтягнутої арматури A_s :

$$Ne \leq R_b b x (h_0 - 0,5x) + R_{sc} A'_s (h_0 - a'). \quad (4.5)$$

а

б

Рис. 4.1 Схема розрахункових зусиль у позацифровано стиснутих елементах:

а – випадок великих ексцентриситетів; б – випадок малих ексцентриситетів

Висоту стиснутої зони x визначають з умови рівноваги всіх поздовжніх сил на вісь y -іє:

для випадку 1

$$N = R_b b x + R_{sc} A'_s - R_s A_s, \quad (4.6)$$

для випадку 2

$$N = R_b b x + R_{sc} A'_s - \sigma_s A_s. \quad (4.7)$$

Значення σ_s у формулі (4.7) визначають за залежністю

$$\sigma_s = \left[\frac{2(1-\xi)}{1-\xi_R} - 1 \right] R_s. \quad (4.8)$$

Формулою (4.8) можна користуватися, якщо клас бетону розрахункового елемента В30 і менше, а клас арматури А240С, А300С, А400С. Для випадку 2 висоту стиснутої зони x знаходять методом послідовних наближень, задаючи на першому етапі $\xi = 0,75$. Потім з (4.7) визначають x , обчисливши за (4.8) величину σ_s :

$$x = \frac{N - R_{sc} A'_s + \sigma_s A_s}{R_b b}. \quad (4.9)$$

Наступним наближенням уточнюється ξ і σ_s .

Для позацентрово стиснутих елементів важливо враховувати гнучкість елемента, що визначається за допомогою коефіцієнта η .

$$e = e_0 \eta + 0,5h - a. \quad (4.10)$$

Параметр η норми рекомендують визначати за формулою

$$\eta = \frac{1}{1 - \frac{N}{N_{cr}}}. \quad (4.11)$$

Значення критичної сили N_{cr} знаходять за формулою

$$N_{cr} = \frac{6,4E_b}{l_0^2} \left[\frac{I_b}{\varphi_l} \left(\frac{0,11}{0,1 + \delta_e / \varphi_p} + 0,1 \right) + \alpha I_s \right], \quad (4.12)$$

де l_0 – розрахункова довжина елемента;

I_b – момент інерції бетонного перерізу;

$$\varphi_l = 1 + \beta M_1 / M; \quad M_1 – \text{тривала складова загального моменту } M; \quad \beta =$$

1 для важких бетонів;

$$\delta_e = e_0 / h; \quad \text{але не менше } \delta_{e,\min} = 0,5 - 0,01 \frac{e_0}{h} - 0,01 R_b; \quad R_b \text{ у МПа;}$$

$$\varphi_p = 1 + 12 \frac{\sigma_{bp}}{R_b} \frac{e_0}{h} – \text{тільки для попередньо напружених елементів;}$$

αI_s – приведений момент інерції арматури, що обчислюється щодо центру ваги бетонного перерізу.